

ДИЗАЙН МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК АКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НОВОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ МІСТ

На початку ХХІ століття дизайн перетворився в значиме явище постіндустріального суспільства, що проникає в усі області людського існування. Почавши свій шлях як засіб естетизації промислових виробів, дизайн в процесі свого розвитку освоює нові сфери застосування, в тому числі міське середовище. З середини ХХ ст. за кордоном зародився та розвивається такий вид діяльності як дизайн міського середовища або урбодизайн, який ще не отримав теоретичного осмислення у вітчизняній теорії як цілісне системне явище та зводиться до комплексного благоустрою. Місто – динамічна і відкрита складна система, що поєднує в собі не лише природне та штучне середовище, а й духовні і матеріальні складові людської культури, через які воно виявляється пов'язаним з соціокультурною організацією людського суспільства. Організація гуманного міського простору, що відповідає особливостям і потребам людини, – це найважливіше завдання урбодизайну. Але сенс особистісних цінностей і потреб може бути зрозумілим і виявляється тільки всередині широкого соціокультурного контексту з його ідеалами, зразками і значеннями. Саме зосередженість урбодизайну на організації соціокультурного простору міст, в прийнятній для територіальної спільноти людей цілісності, відрізняє європейський урбодизайн. Найбільш ємне визначення урбодизайну саме і підкреслює цю його особливість: «Міський дизайн – це поєднання архітектурної форми та відкритого простору в контексті потреб міської громади... Як і в архітектурі, міський дизайн відображає міркування функції, економічності та ефективності, а також естетичних і культурних якостей простору».

Масштабний рівень об'єктів проектування (міський простір) розповсюджується від локального мікрорівня (наприклад пішохідна зона на мосту Сількерброен, Копенгаген) до мезо- (Мадрид Ріо, Мадрид) та макрорівня просторів (система рекреаційних просторів міста тощо). На сьогодні цілком сформувалося найбільш розповсюджена типологія об'єктів урбодизайну: публічні простори, ігрові простори для дітей, пішохідна інфраструктура, велосипедна інфраструктура, світлокольорове середовище, вуличний пейзаж, водний пейзаж тощо. Перший тип виступає головним об'єктом дослідження і проектування, а два останніх – ще слабо розповсюджені в проектній практиці України. Модель публічного простору в проектній культурі урбодизайну включає соціальний аспект (можливість спілкування з іншими, усвідомлення інших та взаємодії з ними, відчуття спільноти та ідентичності), політичний (можливість

політичних дій та боротьби за свої права, простір політичної активності) та культурний аспект (можливість формування і відтворення міської соціокультурної діяльності, відтворення міської культури).

Найбільш значимі реалізовані об'єкти публічних просторів підтверджують, що головною ідеєю їх формування було відтворення соціального життя городян в рамках традицій історичних міст Європи: відтворення культури та формування громадянського суспільства, об'єднання людей для спільних дій, обговорення спільних інтересів, можливість усвідомлення особистістю частиною спільноти. Так, при проектуванні міського простору Superkilen в Копенгагені вирішувалися в першу чергу соціальні питання. Superkilen являє собою цікаву суміш архітектури, ландшафтного дизайну і колекції незвичайних предметів вуличних меблів на місці колишньої залізничної колії. Він відображає характер одного з десяти районів Копенгагена – Нёрребро, який є місцем проживання 70 тисяч чоловік. Тут проживають представники народностей практично з усіх куточків планети, але більшу частину складають вихідці з Середнього Сходу – араби, турки, пакистанці, а також емігранти з Боснії, Албанії та Сомалі. З 80-х років Нёрребро постійно був ареною регулярних заворушень, погромів, зіткнень з поліцією. Сенса змін району, які взяв на себе муніципалітет, полягав у перетворенні культурного розмаїття району в його перевагу, в фактор, який послужив би натхненням для організації всіх просторів парку і згуртував би місцевих жителів навколо етнічної, культурної та мовної індивідуальності народів світу. Це не відразу вдалося проектантам (групи BIG, SUPERFLEX, TOPOTEC 1), а лише після неодноразових перемов та обговорень з мешканцями. Проектанти ініціювали прямий контакт з жителями району за допомогою газет, радіо, Інтернету і імпровізованих поштових скриньок, розташованих у районі. Мешканці створили раду, в яку увійшли представники різних зацікавлених груп, включаючи чиновників, місцевих жителів, місцевих підприємців і представників громадських організацій. Рада приймала участь у виборі малих архітектурних форм, погоджені проектних рішень. Зараз Superkilen – один з найбільш популярних публічних просторів Копенгагену, безпечний та привабливий для мешканців.

Актуальність урбодизайну визначається загостренням проблем постіндустріальної урбанізації, серед яких важливу роль відіграють соціальні проблеми (питання соціальної і матеріальної нерівності, особистої і громадської безпеки, спілкування). Можна відзначити, що архітектура в даний час не бере на себе повною мірою відповідальність за організацію цілісного середовища існування людини, обмежуючи коло своїх інтересів специфічними професійними завданнями – проектуванням і спорудженням будівель та їх комплексів. Міський простір залишається поза увагою архітекторів. Зосередженість урбодизайну на гуманізації міських просторів, організації публічних міських просторів становить його одним з потужніших засобів формування соціокультурного простору міст.